

Faktablad för sex hotade bokskogsarter

Röd ögonknäppare, rombjättekäppare, gropig blombagge, bokblombock, igelkottstaggsvamp och bokporlav

I bokskogar med god tillgång på gamla och ihåliga träd, samt död ved förekommer en lång rad hotade arter. På uppdrag från Naturvårdsverket har Länsstyrelsen i Hallands län tagit fram ett åtgärdsprogram för sex av bokskogarnas mest hotade arter. I åtgärdsprogrammet föreslås åtgärder för att förbättra förutsättningarna för dessa arter. Detta faktablad är en del av det arbetet och riktar sig främst till markägare och förvaltare av bokskog där de hotade arterna förekommer.

Röd ögonknäppare *Denticollis rubens*
Rödlistad som Starkt hotad (EN)
Storlek: 11-16 mm lång
Tillhör familjen knäppare

Den röda ögonknäpparens larver lever i liggande bokved. Det är viktigt att veden är fuktig för att larverna ska trivas. Därför förekommer den främst i fuktiga miljöer som raviner och utmed bäckdalar. Under varma dagar i början av juni kan skalbaggarna hittas sittande på låg vegetationen i skogsgläntor. Röd ögonknäppare finns idag på några få lokaler i Skåne, Halland, Blekinge och Småland.

Rombjättekneppare *Stenagostus rhombeus*
Rödlistad som Sårbar (VU)
Storlek: 18-20 mm lång
Tillhör familjen knäppare

Rombjättekneppare är brunröd till svartbrun. På vingarnas ovansida finns ett rombliknande parti som den fått sitt namn från. Den lever i liggande stammar av bok men ibland också i andra trädslag. Rombjätteknepparen lever ett undanskymt liv och påträffas mycket sällan i det fria. Den finns i Skåne, Halland, Blekinge och Småland.

Gropig blombagge *Ischnomera sanguinicollis*
Rödlistad som Starkt hotad (EN)
Storlek: 8-12 mm lång
Tillhör familjen blombaggar

Gropig blombagge är blåmetallglänsande på ovansidan med undantag av den röda halsskölden som har två tydliga gropar. Larverna utvecklas inuti ihåliga träd. De fullvuxna skalbaggarna kan under maj och juni hittas på blommor av hagtorn och olvon där de äter pollen. Gropig blombagge är idag känd från Söderåsens nationalpark och i Häckeberga i Skåne. Den har också nyligen återupptäckts på Ryssberget i västra Blekinge.

Bokblombock *Anoplodera scutellata*
Rödlistad som Sårbar (VU)
Storlek: 16-22 mm lång
Tillhör familjen långhorningar

Bokblombocken är svartfärgad. Larverna utvecklas främst i torra solbelysta högstubbar eller torrträdd av bok. Den har också hittas i al och björk. Varma dagar, från mitten av juni till början av augusti, kan den hittas krypande på döda eller döende stammar. Bokblombocken har sin största förekomst i Skåne men finns också i Halland, Blekinge och Småland.

Bokblombocken utnyttjar gärna bokhögstubbar som står solexponerade i bryn och luckor.

Igelkottstaggsvamp *Hericium erinaceus*
Rödlistad som Akut hotad (CR)
Storlek: upp till 20 cm stor

Igelkottstaggsvampen är rund med långa nedlöpande taggar. Färgen är vit men den blir med åldern mer gräddgul. Under hösten kan den ses då fruktkroppen växer ut från skador och stamsår på gamla bokar och ekar. Den finns på drygt tio lokaler från Skåne i söder till Södermanland i norr.

Bokporlav *Pertusaria velata*
Rödlistad som Akut hotad (CR)
Storlek: 5-10 cm i diameter

Bokporlav är en skorplav som växer på barken av gamla bokar. Den är grå och har distinkta vita vårtor där sporer bildas. Bokporlaven kan lätt förväxlas med andra liknande skorplavar och bör artbestämmas av en specialist. Den har hittats på 14 lokaler i Skåne, Halland och Bohuslän men inte på mer än sammanlagt 20 träd. Bokporlaven är beroende av ett mildt klimat och förekommer därför endast relativt kustnära.

Utbredning

Åtgärdsprogrammets arter har sin huvudutbredning i sydligaste Sverige, där bokskogen har sin huvudutbredning. De förekommer idag på totalt ca 70 olika lokaler. Endast fem av lokalerna hyser tre eller fler av arterna. Flest förekomster finns i Häckeberga naturvårdsområde och Söderåsens nationalpark, båda i Skåne, med fyra av åtgärdsprogrammets arter.

Fyndlokaler för åtgärdsprogrammets samtliga arter i Sverige. Fyllda cirklar visar fynd från 1985 och senare. Ofyllda cirklar visar fynd före 1985.

Hotade arter

Hotade och missgynnade växter, svampar och djur sammanställs av ArtDatabanken i en s k rödlista. I denna lista grupperas arter enligt ett internationellt system med kategorier och kriterier som på ett översiktligt sätt betecknar hur hotade de är. Den svenska rödlistan indelas i följande kategorier:

- RE – Försvunnen
- CR – Akut hotad
- EN – Starkt hotad
- VU – Sårbar
- NT – Missgynnad
- DD – Kunskapsbrist

Varför är de hotade?

Åtgärdsprogrammets arter och många andra arter knutna till bokskogar hotas av skogsbruksåtgärder som leder till minskning av gamla träd, ihåliga träd och död ved. Många arter hotas också av igenväxning av gran. Många lokaler är dessutom små och isolerade vilket medför att det finns en risk att arterna, trots skyddsåtgärder, inte kan överleva på sikt.

Det här kan du göra!

Vill du bidra till arbetet med att bevara bokskogens hotade arter? Här följer några tips på åtgärder för markägare och förvaltare.

Spara och gynna gamla, skadade och ihåliga träd - Förekomst av både levande och döda gamla bokar är en förutsättning för åtgärdsprogrammets arter. Levande träd med stora skador är ofta särskilt värdefulla. Ihåliga träd är ovanliga och arter som lever i dem, t ex gropig blombagge, är därför ofta hotade. Även klena och senvuxna ädellövträd är av stort värde för bl a bokporlav och igelkottstaggsvamp. Spara och gynna även gamla, skadade eller döda träd av andra lövträd, särskilt ek och björk.

Skapa variation i bokskogen - Vissa arter behöver solexponerad ved, medan andra föredrar mer beskuggad ved. Skapa därför ett luckigt bestånd med både solbelysta gläntor och tätare partier. Yngre bokar kan ringbarkas eller kapas så att både luckor och död ved skapas.

Behåll och/eller skapa bryn - Brynmiljöer med blommande buskar som hagtorn och olvon i anslutning till bokskogar är mycket värdefullt för bokskogens insektsfauna. Brynmiljöerna gynnar främst gropig blombagge och bokblombock men bidrar i högsta grad till ett i övrigt rikt insekts- och fågelliv.

Öka mängden högstubbar och lågor - Lämna kvar högstubbar och grova liggande träd. Den döda veden är värdefull för bokskogens svampar och djur. Lämna gärna gamla träd, ihåliga träd, högstubbar och liggande död ved vid avverkning av bokskog.

Virkesupplag kan bli dödsfälla - För skalbaggar och andra insekter kan virkesupplag utgöra en potentiell dödsfälla. Många arter lockas under sommaren till upplagen för att lägga ägg i veden. När upplaget senare upparbetas blir det förödande för den blivande generationen skalbaggar. Eventuella virkesupplag i och i nära anslutning till gamla bokskogar bör därför inte ligga kvar under perioden 15/6-31/7.

Vill du veta om det hittats någon av de sex hotade arterna på din mark? Kontakta i första hand din Länsstyrelse. Ytterligare information om fynden finns i de flesta fall hos ArtDatabanken SLU. Om det inte räcker kan man ta kontakt med uppgiftslämnaren.

Virkesupplag kan utgöra en dödsfälla för många insekter.

Åtgärdsprogram

Åtgärdsprogram tas för närvarande fram för en mängd utrotningshotade arter som behöver särskilda åtgärder för att kunna bevaras för framtiden. Länsstyrelsen samordnar framtagandet av programmen på uppdrag av Naturvårdsverket. I och med de 16 Miljömålen som riksdagen beslutat om satsas det riktade medel för att säkra biologisk mångfald.

Mer information

ArtDatabanken SLU: 018-67 10 00
www.artdata.slu.se

Naturvårdsverket: 08-698 10 00
www.naturvardsverket.se

”Åtgärdsprogram för bevarande av sex hotade bokskogsarter” kan beställas från Naturvårdsverket eller laddas ner gratis från Naturvårdsverkets hemsida.

Kontaktpersoner för åtgärdsprogram för hotade arter finns på Länsstyrelsen:

Hallands län	035-13 20 00, www.n.lst.se
Stockholms län	08-785 40 00, www.ab.lst.se
Kronobergs län	0470-860 00, www.g.lst.se
Skåne län	040/044-25 20 00, www.m.lst.se
Blekinge län	0455-870 00, www.k.lst.se
Kalmar län	0480-820 00, www.h.lst.se
Jönköpings län	036-39 50 00, www.f.lst.se
Västra Götalands län	031-60 50 00, www.o.lst.se
Östergötlands län	013-19 60 00, www.e.lst.se